

FÖRSVARsutskottets utlåtande 1/2007 rd

Berättelse om regeringens åtgärder under år 2006

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 april 2007 berättelsen om regeringens åtgärder under år 2006 (B 4/2006 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att försvarsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre avdelningsstabsofficer Kari Aapro, konsultativ tjänsteman Timo Rivinoja och konsultativ tjänsteman Olli Suonio, försvarsministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Försvarspolitik och strategisk styrning av förvaltningsområdet

År 2006 offentliggjorde försvarsministeriet ett strategidokument om sitt förvaltningsområde. Där finns en bedömning hur Finlands säkerhetspolitiska omvärld utvecklas och en beskrivning av utmaningarna för Finlands försvarspolitik och militära försvar på 2020-talet. Enligt inhämtade upplysningar är det meningen att strategidokumentet ska bidra till arbetet med följande säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse. Dokumentet är ett användbart underlag när det gäller den kommande redogörelsen.

När det gäller internationell försvarspolitik koncentrerade sig Finland på att genomföra EU-ordförandeskapet. Under ordförandeperioden var militära krishanteringsoperationer, militära resurser och den civil-militära samordningen försvarsförvaltningens högst prioriterade insats-

områden. Försvarsutskottet noterar att klara framsteg gjordes på dessa områden under ordförandeskapet.

Under året deltog Finland i tolv militära krishanteringsoperationer. I slutet av 2006 uppgick Finlands totala styrka i militära krishanteringsoperationer till cirka 850 soldater. Utskottet noterar att kostnaderna för militär krishantering har stigit hela tiden till följd av de krävande uppgifterna, bland annat EU:s stridsgruppskoncept. Enligt den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen får de årliga totalkostnaderna för militär krishantering vara högst 100 miljoner euro. Detta tak överskreds 2006.

Lagstiftning

Bland försvarsministeriet viktigaste lagstiftningsprojekt märktes lagen om militär krishantering, som trädde i kraft den 1 april, revideringen av värnpliktslagen och lagen om försvarsmakten samt en ny lag om frivilligt försvar. Proposi-

tionerna om de tre sistnämnda lagarna var omfattande, och regeringen överlämnade dem till riksdagen för behandling först på hösten 2006.

Utskottet pekar på att tillräckligt med tid måste reserveras för riksdagsbehandlingen av samhälleligt viktiga lagstiftningsprojekt. Det måste gå att bereda lagförslag så att kraven i grundlagen beaktas och alla berörda grupper hörs behörigen. Till följd av brister i lagberedningen blev riksdagen tvungen att göra många ändringar i bestämmelserna såväl i lagförslaget om försvarsmakten som i propositionen om frivilligt försvar. Tidsbristen medförde att riksdagen inte hann behandla lagförslaget om värnpliktslagen, och därmed förföll den.

Försvarsmaktens utvecklingsprogram

Insatserna för att utveckla det integrerade underhålls-, övervaknings- och ledningssystemet fortsatte. Försvarsgrenarna satsade fortsatt på sina projekt för att förbättra sin slagförmåga och sin kapacitet i syfte att skapa en förmåga att förebygga och motverka strategiska attacker. Bland de viktigaste avstegen från utvecklingsprogrammen märktes förseningarna när det gäller helikoptrar och luftvärnsrobotar.

Finland har åtagit sig att köpa 20 st. NH 90-transporthelikoptrar som en del av ett samordiskt projekt, där sammanlagt 52 helikoptrar införskaffas tillsammans med Sverige och Norge. Det var meningen att leveransen av NH 90 till det finländska försvaret skulle starta 2004, men den första helikoptern kommer att levereras till försvarsmakten först i år, och det är oklart när försvarsmakten kommer att få alla de beställda helikoptrarna.

Situationen är ohållbar, menar utskottet. Vi har ett inhemskt underhålls- och kurssystem för helikoptrar som försvarsmakten skapat och som binder stora resurser. Helikoptrarna är också viktiga när det gäller ökad mobilitet för armén, särskilt beredskapförbanden. Dessutom börjar den gamla materielens operativa livscykel vara vid vägs ände. Enligt uppgift börjar de länder som beställt NH 90-helikoptrar nu gemensamt utreda hur helikoptrarna snabbare skulle kunna fås i operativt bruk. Leveranserna försåras yt-

terligare av att det överenskomna avtalsvitet redan nu nått maximal nivå, så tillverkaren har inte längre något särskilt ekonomiskt intresse av att påskynda leveranserna. Utskottet påpekar därför att man i fortsättningen måste se till att fastställa tillräckligt högt avtalsvite när det gäller motsvarande stora anskaffningar av försvarsmateriel, så att tillverkaren gör sitt yttersta för att hålla tidtabellen för leveranserna.

Militärt försvar

Planeringen av försvarssystemet för 2010-talet fortgick utifrån kriterierna i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen från 2004. En tidigare lagd materielavveckling startades. Detta hänger samman med det minskade antalet krigstida trupper. Försvarsutskottet godkände avvecklingen. Enligt uppgift är det med avseende på försvarsmakten inte ändamålsenligt att andra förband får materiel som inte uppfyller prestandakraven och som tagits ur bruk. Faktorer ska beaktas när beslut om materielavveckling fattas är möjligheterna till utbildning, underhåll och lagring samt kostnaderna i förhållande till uppnådda prestanda.

I likhet med året innan började ca 28 000 personer fullgöra sin värnplikt i fjol. Av dem avbröt 4 600 (14,5 %) sin tjänstgöring. Man blev av anslagsskäl tvungen att minska antalet repetitionsövningar till en nivå som inte motsvarar vare sig försvarets behov av utbildning för krigstida trupper eller reservisternas förväntningar. Eftersom budgetramarna skars ned med 20 miljoner euro måste försvarsmakten balansera upp sin ekonomi 2006 genom att dra in på all annan verksamhet än värnpliktsutbildningen. Utskottet påpekar att den extra nedskärning på 20 miljoner euro för åren 2006 och 2007 som gjorts i den finansieringsnivå som godkändes i 2004 års säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse har fått allvarliga följor också för repetitionsövningarna. År 2006 omfattade utbildningen inom övningarna ca 7 600 reservister, och i år kommer vi att ha samma låga nivå. Det rör sig om en dramatisk minskning av antalet reservister eftersom man inkallade 37 700 till repetitionsövning 2004 och 30 500 år 2005.

Försvarsutskottet har upprepade gånger pekat på behovet av tillräcklig utbildning av reservister (FsUU 7/2005 rd — RP 119/2005 rd, FsUU 8/2006 rd — RP 122/2006 rd). Endast regelbundet återkommande repetitionsövningar kan garantera att de krigstida trupperna har en utbildningsnivå som gör det möjligt att upprätthålla en rikstäckande försvarsförmåga. När man bedömer de negativa effekterna av den kraftiga nedskärningen av antalet repetitionsövningsdygn måste man också beakta hur repetitionsövningarna inverkar på försvarsviljan. Utskottet påpekar i detta sammanhang att det inte går att ersätta försvarsmaktens repetitionsövningar genom Försvarsutbildningsföreningens kursverksamhet. Föreningen utbildar årligen ca 30 000 personer, av vilka 60 % är reservister.

Enligt inkommen utredning till utskottet siktar försvarsmakten på att utbilda 25 000 reservister 2008. Detta mål måste absolut nås också efter två år av nedgång.

Omstruktureringen av försvarsmakten och partnerskapsprojekt

Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen från 2004 innehåller riktlinjer för reformering och omstrukturering av lednings- och förvaltningssystemet inom försvarsmakten. Syftet är att anpassa lednings- och förvaltningssystemet till förändringarna i vår säkerhetspolitiska omvärld och det minskade antalet krigstida trupper. Dessutom är tanken att de strukturella förändringarna ska vara till stöd i balanseringen av försvarsmaktens verksamhet och ekonomi. Detta kräver bestående besparingar i personal- och fastighetskostnader. I överensstämmelse med statens produktivitetsprogram är målet samtidigt att försvarsförvaltningens personal ska minska till 1 860 årsverken före utgången av 2011. Enligt uppgift har antalet anställda inom försvarsmakten i praktiken minskat med i genomsnitt 225 personer per år från början av 1990-talet.

Det finns ett nära samband mellan å ena sidan omorganiseringen av försvarsmaktens verksamhet när det gäller stödtjänster och tjänster inom allmän förvaltning och å andra sidan partner-

skapsprojekten inom specialiserad sjukvård, kläd- och livsmedelsförsörjning samt löne- och ekonomiadministration. Den kostnadsinbesparing på 20 procent i relation till utveckling av den egna verksamheten som är försvarsmaktens mål för partnerskapsprojekten har i praktiken visat sig vara en alltför optimistisk målsättning. Mot denna bakgrund anser utskottet det vara viktigt att försvarsförvaltningen grundligt utreder samtliga aspekter när man överväger att utvidga partnerskapet till reparation, service och underhåll av arméns materiel ("projektet KUJA").

Säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen (SRR 6/2004 rd — RSk 35/2004 rd)

Riksdagen förutsatte den 21 december 2004 att försvarsmakten handlar som en god arbetsgivare då den skär ned och omplacerar personalen enligt målen i redogörelsen och har som utgångspunkt att undvika uppsägningar och minimera åtgärdernas negativa effekter samt att de i redogörelsen ospecificerade rationaliseringarna inom försvarsmakten lämnas till de behöriga riksdagsutskotten för bedömning när det finns konkreta förslag om dem.

Försvarsutskottet påpekar att detta uttalande fortsatt bör gälla.

I samband med beredningen av redogörelsen förutsatte riksdagen också att statsrådet vidtar åtgärder för att lägga upp en särskild strategi för att trygga den finländska försvarsindustrin och att statsrådet tar in ett separat avsnitt om detta i nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse.

Utskottet noterar att detta uttalande blivit allt viktigare sedan Europeiska försvarsbyrån inrättades och att det fortsatt bör gälla.

Försvarsmaktens verksamhet som arbetsgivare (RP 199/2005 rd — RSv 201/2005 rd)

Riksdagen förutsatte den 12 december 2005 att försvarsmakten också i fortsättningen agerar som en god arbetsgivare och principiellt förhåller sig positiv till anställanden om förlängt anställningsförhållande med särskild hänsyn till fall där den intjänade pensionen understiger 60 procent.

FsUU 1/2007 rd — B 4/2007 rd

Utskottet noterar att allt fler personer i militär specialtjänst går i pension de närmaste åren och att uttalandet därför fortsatt bör gälla.

Utlåtande

Försvarsutskottet föreslår

att grundlagsutskottet beaktar vad som sagts ovan.

Helsingfors den 31 maj 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Korkea-aho /cent
vordf. Olli Nepponen /saml
medl. Juha Hakola /saml
Hanna-Leena Hemming /saml
Inkeri Kerola /cent
Jaakko Laakso /vänst

Reijo Laitinen /sd
Lauri Oinonen /cent
Reijo Paajanen /saml
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /cent
ers. Eero Akaan-Penttilä /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.